

**Збаразька централізована бібліотечна система
Методично-бібліографічний відділ**

Серія: «Бібліотекарю на замітку»

**«Чорнобиль біль і
скорбота України»**

(25 років з часу Чорнобильської трагедії)

Методично-бібліографічні поради

**Випуск 1
«Поради бібліотекарю»**

Збараж-2011

Методичні поради адресовані бібліотекарям публічних та шкільних бібліотек, клубним працівникам, вчителям.

Матеріал підготувала: В.Радовська
Відповідальна за випуск: О.В.Бойко

*Чорнобильський вітер по душах мете
Чорнобильський пил на роки опадає.
Годинник життя безупинно іде,
...Лиш пам'ять усе пам'ятає.*

Двадцять п'ять років тому, 26 квітня о першій годині 26 хвилин на Четвертому енергоблоці Чорнобильської атомної електростанції сталася катастрофа, яка з острахом сколихнула всю планету. Чорнобиль нагадав цілому світу, що в самому серці Європи живе великий народ. Світ спочатку почув слово «Чорнобиль», а потім таке незвичне – «Україна». А для багатовікової історії України – Чорнобиль став ще однією трагедією в хронології духовного і фізичного знищення нації.

1986 рік – аварія на Чорнобильській АЕС назавжди залишиться в наших серцях вічним болем. Наслідки аварії страшні. Це мільйони людей, які постраждали від радіації. Виведена з господарського обігу частина території України під назвою «зона відчуження» – це сільськогосподарські землі, лісові масиви та водоймища. Зона відчуження – злочинна, мертва зона, яка охоплює 2712 кв. км . Для когось це можливо і «зона відчуження», а для нас це Батьківщина. Це відірваний від України і змордований край Батьківщини. Це наша зона Національної трагедії. Повернімося в той страшний квітень 1986 року...

Маючи таке багатство як книга, бібліотека просто не має права не приділяти уваги цій темі. Вшановуючи пам'ять тих, хто ціною свого життя та

здоров'я ліквідував наслідки Чорнобильської катастрофи бібліотеки повинні організовувати і проводити різноманітні заходи.

Чорнобильська трагедія може бути висвітлена через організацію книжкових виставок:

- ✚ виставка-реквієм: «Чорнобильський вітер у душах», «Чорнобиль – Хрест України», «Чорнобиль. Без права на забуття»;
- ✚ виставка-застереження: «Летять в Чорнобиль журавлі», «Жорстокі дзвони Чорнобиля»;
- ✚ виставка-біль: «Мужність і біль Чорнобиля»;
- ✚ виставка-набат: «Чорні птахи Чорнобиля», «Чорнобиль – відголосок минулого».

В бібліотеках можна провести:

- ❖ тиждень пам'яті «Чорнобиль – попередження, набат, його уроки людство не забуде»;
- ❖ мітинг-реквієм «Трагедія тривалістю 25 років»;
- ❖ година скорботи: «Чорнобиль відголосок минулого», «Чорнобиль – вічний біль нашої землі», «Біль Чорнобиля з роками не зникає»;
- ❖ урок пам'яті «Чорнобиль: трагедія, подвиг, пам'ять»;
- ❖ бесіда «Чорнобиль - вічний спомин і гіркий біль»;
- ❖ екологічний набат: «Зірка Полин над Україною», «Чорнобильський пил на віки осідає»;
- ❖ вечір-реквієм «Скорбота пам'яті людської»;
- ❖ година обговорення «Чорнобиль: погляд через роки»;
- ❖ прес-діалог «І гірко від Чорнобиля... ».

Радимо розробити рекомендаційні списки літератури.

Пропонуємо вашій увазі сценарії проведення вечора пам'яті «*Поріс чорнобилем Чорнобиль – бідою нашою поріс*», вечір-реквієм «*О, земле наша, рідная, святая...*»

Сценарії вечора пам'яті до дня Чорнобильської трагедії

"Поріс чорнобилем Чорнобиль - бідою нашою поріс"

"...Третій Ангел просурмив і впала з неба велика зізда, що горіла, немов світильник. І впала на третину рік і на джерела вод. Ім'я цієї зізди — полинь. І третина вод стала полином. І багато людей вмерли від вод, тому, що вони гіркими стали..."

Біблія. Новий завіт. Одкровення святого Івана Богослова.

І вед. У ніч з 25 на 26 квітня 1986 року о першій годині 23 хв. 40 сек., коли всі спали безтурботним сном, над 4-м реактором Чорнобильської атомної електростанції несподівано розірвало нічну темряву велетенське полум'я. Почався новий відлік українського часу. Болісний, Гіркий. Печальний...

Читець: Жорстокий, ніжний і свавільний світе,

Скажи скоріш, що діяти мені,

Тебе чи ненавидіти, а чи любити

У міражах чорнобильських вогнів?

Мовчиш... А серце жеде і прагне слова,

Немов земля обвуглена — тепла

Людських долонь, котрі не пахнуть кров'ю,

Бо маками у полі проросла.

О, світе мій, твоя палає врода,

І полум'я шалено готить,

Обпалює епохи і народи,

І в мене мисль...
А час іде — не спить.
Не спить і серце, відповіді хоче
За всіх, хто жив, живе і буде жить...
Допоки нам дивитиметься в очі
Зловісний стронцій атомних страхіть?

В. Сташук. Атомний диптих

II введ. У ці дні ми привертаємо увагу, як української так і світової громадськості, до страждань людей, які зазнали і продовжують зазнавати дії радіації, а це 3 мілн. 100 тис. наших співвітчизників і жителів інших держав: Білорусії та Росії. Серед них і ті, хто захистив світ від страшної біди ціною свого здоров'я, а інколи й життя. Ми схиляємо перед ними голову.

пісня "На Чорнобиль журавлі летіли"

I введ. Пам'яті Володимира Правика, Віктора Кібенха, Миколи Тищенка, Миколи Ващука, Василя Ігнатенка, Володимира Тищури, які першими вступили у двобій з аварією на ЧАЕС, присвячується.

Читець: З бідою, кажуть тільки ніч

Потрібно перебути.

І знову сні прийдуть до віч,

Та біль принишкне спрутом

А я принижений іду,

І дибиться дорога.

Несу у світ свою біду

Крізь сумніви й тривоги

Несу, неначе, немовля,

Що так зайшлося криком,

Аж захиталася земля

Тривожно й огнелико.

Хай світ довкруг її гуде,

Я буду колихати.

Її щоночі і щодень —

Біда повинна опати.

Віддати людям на землі себе

У кожнім добрім і гарячім олові,
Допоки світить небо голубе,
Допоки світ займеться із любові.
Віддати все: і доброту, і мсту,
Що не дадуть й камінню збайдужіти,
І навіть злість, і зненависть святу,
Що світ Ілюзій може спопелити.
Віддати людям на Землі себе.

В. Стащук. Віддати людям на Землі себе.

II вєд. Серед тих, хто першими опиняється на місцях, позначених смертю і болем обов'язково є медики. Їм не звикати до екстремальних умов. Але тоді, у 1986-му, мало хто знав, що собою представляє аварія на ЧАЕС. Це — пізніше. А тоді, у травні 1986-го, вірні своєму обов'язку, медпрацівники поспішили в "зону". Їм першим було найважче. Насамперед тому, то знали, як це може позначитись з часом на здоров'ї людей. Про себе тоді ніхто не думав. Це завдяки їхній і інших ліквідаторів мужності та звитязі вдалося нарешті приборкати смертоносну стихію, врятувати рідну землю від радіаційного опустошення.

I вєд. Вони були серед перших, і першими пішли із життя. Коли їм у 1986 році сказали: "Треба", вони нічого не питали, зібрали наспіх свої речі і поїхали в "зону". Працювали. Кожен з них поруч з тисячами інших робив там свою звичну справу. Сьогодні зрозуміло: наслідки аварії на ЧАЕС могли б бути значно більшими, якби не самопожертва і мужність тих, хто був там у перші тижні після лиха...

Читець. Чорнобильський дзвін

За ким же б'є він?

За тим, хто пішов

У високу блакить,

Щоб звідти на мудрість

Нам очі відкрить.

Щоб пам'ять не згасла,

Щоб ти пам'ятав

Як розлучений той

Там реактор палав.

Чорнобильський дзвін
Печаль і журба,
За ними б'є він
Кого вже нема...

Читець:

Чорнобильський вітер по-душах мете,
Чорнобильський пил на роки опадає,
Годинник життя безупинно іде ...
Лиш пам'ять, лиш пам'ять усе пам'ятає.

Олена Матушек

II вед. Важко знати, що на твоїй з діда-прадіда землі не можна жити. Дорога, що веде в нікуди... Спорожнілі будинки з розбитими вікнами вдивляються у вічі, душу, в саме серце, наче вони кричать і благають про допомогу. Скажений вітер шугає порожніми квартирами, риплять незачинені дверцята. Холодом віє пустка... Жодної живої душі, а на підвіконні залишена дитиною лялька. Вона, як згадка про щасливе минуле, як надія на добре майбутнє, як доказ страшного сьогодення.

Читець: Мій біль, мій жаль, моя біда,

Моя ти пам'ять вічна.
Земля покинута й не та,
Отруєна й незвична.
Зелений край, колишній рай,
Краси шматки роздерті,
Отруйний дощ на чорний гай,
Тепер - це зона смерті.
Колочий дріт, залізний щит,
Богом полишена земля,
Сірий байдужий краєвид -
Мій біль, печаль моя...

звучить пісня А.Арцибасова "Покинута хата"

I вед. Дорога в нікуди... Точніше, вона в Чорнобиль, але вона не має вороття. Чорнобиль... Раніше це слово асоціювалося зі спокоєм і красою, а тепер - зі смертю, скаліченими долями, з табличками біля криниці: "Пити воду – заборонено", "Радіа-

ція". А кращих криниць, здавалося, не було по всіх округах. Із праглибин били джерела дзвінкі.

Читець: Чим більше води з криниці брати,

То тим вона смачніша.

Завмер журавлик біля хати,

В цеберці - синя тиша.

Журавлик сам біля порога -

Нема кого вітати.

Вдивляється в німу дорогу,

Як вартовий на чатах...

Воді в криниці вік журитись,

Бо квіти в'януть тихо.

Як журавлю на те дивитись

І не зарадить лиху?

II вєд. Обезлюдніли села, де століттями росли жито, виховували дітей. Тепер у селах моторошна тиша. Лише гадюччя і вужі повзають на його околицях. Довкруг все заростає бур'яном.

Читець: Ні звуку, ні скрипу, лиш вітер

Гуляє в порожніх оселях...

Ще треба й таке пережити –

Безлюдні покинуті села.

Читець: автор Олена Колодюк.

Було село. І називалось Рудня.

На річці Жерев. Рудня Жеревецькою була.

Була на карті малюсінька краплина,

Вула... Була... тепер нема.

Радились діти тем. Старі там помирали,

Корови паслись, чувся крик гусей.

Лелеки клекотіли над хатами,

І співом півень вдосвіта будив. людей.

Було село. Тепер села немає.

Там річка омивала береги

І люди там жили,

Тепер і їх немає -

Роз'їхались по світу хто куди...

О Господи! За що таке прокляття

На мій народ, на рід мій, на село?

Прости нас, Господи, за сльози наші
І за молитви недосказані, прости.

I вед. Здавна чудовими краєвидами, щедро врожайними садами, прекрасними місцями відпочинку, лісами, багатими ягодами, грибами, горіхами славилась чорнобильська земля. Та тільки до жахливої ночі 1986 року. Відтоді ця земля почала називатися "зоною".

Пройшла гроза і не була озонною,
А де тепер не "зона" на землі?
І де межа між зоною й не зоною?

II вед. Зоною радіаційного забруднення стали Народицький, Овруцький, Олевський, Лугинський, Малинський, Коростенський райони нашої області. Радіація - це пустка, страх, смерть. Проте люди це живуть і працюють на забруднених радіонуклідами територіях, ходять в школу і садки діти. Але вони вже хворі. Це перший наслідок аварії на ЧАЕС.

Повертають люди в зону жити,
Де росте уражена трава,
Де убивчий стронцій сіють квіти
й стала мертвію вода жива.

I вед. Проходять роки після аварії на ЧАЕС. А біль не вщухає, тривога не покидає людей, пов'язаних із скорботним часом ядерного апокаліпсиса. Чорнобильська біда надовго залишиться у нашій пам'яті. Ще довго ми будемо відчувати на собі її наслідки, ще довго чутимемо її дзвони. Вони лунатимуть за тими, кого вже немає, кого не стане завтра, хто заплатив за чийсь помилку своїм здоров'ям, життям. І вед. "Мирний атом" став для України і прилеглих земель гірше війни. Збитки від аварії на ЧАЕС доведеться відшкодувати ще дуже довго...

II вед. Доземно схилиємося в подяці перед ліквідаторами цієї страшної аварії. Перед живими. Перед пам'яттю до часу померлих від радіаційного смерчу.

Звучить пісня "Молитва" у виконанні О.Білозір

Читець: Подай у душі доброго вогню -
Хай воскресає світ животворящий,
Хай до нащадків озоветься пращур,
Хай древній рід збере свою рідню.
Очисть від скверни воду нам і кров
Хай доля нас завчасно не займає...
Пошли нам, Боже, згоду і любов,
І той вогонь, що в світі нас тримає.

Сценарій вечора-реквієму *"О, земле наша, рідная, святая..."*

У залі оформлено виставку малюнків, творів про Чорнобиль. Запрошені вчителі, учні, учасники ліквідації аварії на ЧАЕС.

Сцена оформлена: на задній стіні з верхнього лівого кутка до низу правого по діагоналі прикріплені стрічки червоного і чорного кольору, які проходять через великий український вінок, розміщений посередині; з правого шторку плакат з написом:

Чи знаєш ти, світе,
Як тяжко ридає полин.
Як гірко, як тужно
Моєму народу болить.

Сцена закрита. Лунає тривожний дзвін. Виходять двоє ведучих.

Перший ведучий. Доброго дня, шановні друзі. Ми з вами зібралися сьогодні в цій залі, щоб відмітити сумний ювілей.

Другий ведучий. І щоб вшанувати тих, хто віддав своє життя, захищаючи нас від страшного атомного лиха, яких ми сьогодні згадуємо, як героїв.

Лунає дзвін спочатку ледь чутно, а потім все сильніше і сильніше і несподівано замовкає.

Перший ведучий. Чорною плямою стала на нашій блакитній планеті чорнобильська катастрофа. Двадцять років пройшло з того часу, як вибухнув реактор на четвертому енергоблоці Чорнобильської АЕС. Смертоносна пилюка з ядерної печі

покриває білі хати, квітучі сади, зелені ліси, засіяні поля. І двадцять років цвітом скорботи і суму зацвітають чорнобильські сади і хворіє серце, тому що знає – не на добро це, не на життя.

Другий ведучий. Горем і болем увійшов двадцять тому в наше життя Чорнобиль, розділив долю людей на „до” і „після”. Безлюдні вулиці Прип’яті, покинуті школи, будинки, дитячі майданчики, колючий дріт зони. Спогади вільно або мимоволі переносять до подій двадцятирічної давнини.

Сцена відкривається. На сцену вибігають кілька дівчат і хлопців. Вони сміються, жартують. Зупинилися біля лавочки, дехто сідає.

Перша дівчинка. Уже й весна, скоро Перше Травня. А там через місяць і випускні екзамени.

Друга дівчинка. Я на травневі свята поїду в Київ на парад.

Перший хлопчик. Та тебе туди і пустять: на парад!

Друга дівчинка. Ну не напарю, а на демонстрацію, яка різниця. Головне, що я буду на святі, пройдуся у святковій колоні по Хрещатику.

Другий хлопчик. Пощастило тобі, що в тебе в Києві тітка, а ми будемо вдома святкувати, правда, дівчатка?

Третя дівчинка. Яка чудова ніч. Подивіться, небо чисте-чисте.

Перша дівчинка. А знаєте, як про таку ніч сказала Ліна Костенко?

Третя дівчинка. Ні, а ти знаєш?

Перша дівчинка. Так, ось послушайте:

Буває час, що спіпну від краси,
Спинюсь не тямлю, що воно за диво,
Оці степи, це небо, ці ліси,
Усе так гарно, чисто, незрадливо.
Усе, як є – дороги, явори,
Усе моє, все зветься Україна.

Така краса, висока і нетлінна,
Що хоч спинись і з Богом говори.

Третя дівчинка. Прекрасні рядки, ніби про наше село.

Перший хлопчик. Так, у нас тут гарно, і робота буде поряд. Я після школи піду до татка на атомну працювати.

Перша дівчинка. Еге ж, так зразу тебе там і візьмуть, коли ти професії не маєш.

Другий хлопчик. Візьмуть. Мені дядько Степан казав, що молодих беруть і посилають учитися на любую професію. Ти вивчишся і повертаєшся на атомну уже з дипломом, а у нього ж і батько там працює, так що буде сімейна династія.

Друга дівчинка. Клас! (*Чути голос Галі, час уже їти додому.*)
Мамо, я вже йду! (*Чується вибух, задзвонили дзвони.*)

Третя дівчинка. Ой, що це? Наче грім.

Перший хлопчик. Який грім? Подивися, яке небо чисте! „Хоч спинись і з Богом говори”.

Другий хлопчик. Подивіться, що там, над Чорнобилем?

Перший хлопчик. Як красиво... Та це ж полум'я пожежі (*усі дивляться в одному напрямку*).

Перша дівчинка. А що, як то атомна зірвалась?

Хлопчик. Та ти що? Наша атомна безпечна. Нам на уроках цивільної оборони що говорили? Ану, пригадайте! Небезпечні тільки атомні бомби, а атомні станції цілком безпечні, бо це ж мирний атом!

Третя дівчинка. Навіть вірш про це є:

Народе мій, поки що небо

Лягає на ніч у Дніпро,

Я на сторожі біля тебе

Поставлю атом і добро.

М. Вінграновський

Друга дівчинка. Справді, пам'ятаєте, як у школі проводилося тренування з цивільної оборони?

Перший хлопчик. Ну? Нам казали, що якщо виникне якась небезпека, то обов'язково буде об'явлено по радіо, чи сирени включать, щоб попередити людей.

Другий хлопчик. Вірно! Зараз ніякого попередження немає, значить нічого страшного не сталося.

Друга дівчинка. Ну й горить! Треба буде завтра пріти подивитися, що це там так палає.

Усі виходять. Звуки дзвону, який поволі стихає. На сцену виходить учень і читає вірш.

Чи буде квітень як завжди,
Дарунком весняної здоби,
Чи власним іменем біди
Ми назвемо його „Чорнобиль”?
Чи може викресли його
З календарів своїх, допоки
Нас теплий грітиме вогонь
Ще невідкритих ізотопів?
Безмежна мисль, немає меж,
Її спинити годі!
І ти, Чорнобилю, ти теж
Не маєш меж сьогодні.

О. Софієнко „Квітень”

Перший ведучий. Чорнобиль – це назва невеличкого районного центру, що знаходиться за 130 кілометрів від Києва. Заснований ще за часів Київської Русі, стародавній Чорнобиль дав свою гірку назву потужній атомній електростанції.

Другий ведучий. Але в історію Чорнобиль увійде назавжди як місто, що дало назву одній з найбільших в історії людства техногенних катастроф.

Перший ведучий. Для України, для всіх, хто побічно причетний до трагедії Чорнобиля і її наслідків, час ніби

розділювався на дві частини: до 26 квітня 1986 року і після нього.

Другий ведучий. Цим частинам часу в народі вже давно дано назву – два кольори часу. І тому недаремно, пісня, яку ви зараз почуєте, стала символом червоного і чорного кольорів у долі України та її народу.

Виконується пісня „Два кольори”.

Ти відомий сьогодні кожному –

Не ім'ям своїм, а бідою.

Тою вулицею порожньою

Понад прип'ятською водою.

Мій Чорнобиль, зелений пагорбе!

У якому ти жив сторіччі?

Запеклись перестиглі ягоди

Наче кров, на твоїм обличчі.

І. Білий „Ти відомий сьогодні кожному”

Перший ведучий. Берег Прип'яті. Мирна, весняна українська ніч. Зараз усім здається, що вона була найтихішою, найтеплішою і такою звичайною і лагідною.

Другий ведучий. 26 квітня 1986 року почався відлік чорнобильської катастрофи. Вона вразила весь світ, приголомшила людей страшним розмахом незвіданої раніше біди, трагічні наслідки якої відчуватиме ще не одне наступне покоління.

Перший ведучий. О 1 годині 23 хвилини 40 секунд, коли всі спали безтурботним сном, над четвертим реактором Чорнобильської АЕС несподівано розірвало нічну темряву велетенське полум'я.

Чути дзвін, який потім стихає.

Яка біда, підступна і падлюча,

І скільки крутизни хова нутро.

Повзе вона, звиваючись гадючо

До прихистку, який звело добро.

Щоб зненацька боляче вжалити,
Лишаючи то рану, то синця,
Метається, мов звір, несамовито.
Цей атом, незбагнений до кінця.
А думалось: впокорений, слухняний.
Гадалося, служитиме як слід.
Та вибухнув пекельно день весняний
Так, що здригнувся тривожно всенький світ.
Зів'яв пейзаж, зробивсь таким пасивним,
Вгорнулось місто в незвичайний дим.
І мирний атом, ставши агресивним,
Націлився на села і сади.

К. Лазаренко „Я непокоюсь, як усі поети”

Другий ведучий. Біда, що сталася, відгукнулася болем у серцях мільйонів людей, схвилювала міжнародну громадськість. Наша країна вперше зустрілася з такою грізною силою, як ядерна енергія, що вийшла з-під контролю.
А трагедія кожну мить наростала,
Мов зібрала зі світу пожежі розплати, війну.
І немов з Хіросіми, з безодні повстала,
Перед людством відкривши свою таїну.

М. Сингаївський „Обпалена мужність”

Перший ведучий. Найпершим, у кого зупинилося на мить вибуху серце, був старший оператор Валерій Ходемчук. За ним незабаром помер на посту його друг Володимир Шашенюк, який заступив тієї ночі на зміну. Його, обпаленого і опроміненого, винесли на руках пожежники. Він ще встиг простогнати: „...Там.. Валера...” і втратив свідомість. Більше вона до нього не повернулася. Тіло його вивезли із зони і поховали на першому сільському кладовищі. А Валерія так і не знайшли. Четвертий блок став для нього і могилою і пам'яттю... Можливо, на тій бетонній стіні колись напишуть, що не реактор там похований, а він, Валерій Ходемчук.

По сипкому піску
Йшли невідомі ноги.
І вервечку чітку і легку
Своїх босих слідів
Пропечатали перед нами...
Бігли босі сліди.
А пісок тільки спалено вився,
Шепотів, шурхотів
В стежку шлейфом світився.
А ми – німо дивилися –
От проява неповна яка!
До Валерія Ходемчука?

І. Драч „Чорнобильська мадонна”

Другий ведучий. Їх було 28 – пожежних Чорнобиля. Вони першими прийняли найжорстокіший удар на четвертому блоці станції. Сьогодні їх називають „шеренгою № 1”. Ніхто із цієї шеренги не здригнувся, не відступив перед лицем неймовірної катастрофи.
Коли зловісна блискавиця
Сторуко в серце уп’ялась,
І обпалила ваші лица
І в танку диком зайшлась;
Коли вже хмари спопеліли
У знавіснілому вогні, –
Ви ж смерть приборкати зуміли
На тім, останнім рубежі.
Не віддали їй на поталу
Світанків наших ніжний щем.
Ви, як один, супроти стали,
Пекельним всипані дощем.
У тій жорстокій веремії
Ви до кінця тримали бій...
І пронесли свої надії,

Пройшовши шлях останній світ.

Перший ведучий. Першим ступив назустріч атомній біді начальник пожежного караулу лейтенант Володимир Правик. Ступив за бар'єр, за межу можливого. Ступив туди, звідки звичайна людська доля бере новий початок – у безсмертя. І стояв. Доки вистачило сили. Разом із ним у вогонь ступили його пожежники, його підлеглі.

Перший вогонь – на себе,

Перший удар – на себе.

Так відчайдушний Данко

Людям віддав своє серце.

М. Сингаївський „Обпалена мужність”

Зойкнула земля чайним криком:

– Сину, вбережи і захисти!

Вийшла мати із іконним ликом:

– Йди, синочку. Хто ж коли не ти.

Спалахнуло небо, впало крижнем:

– Боже, вбережи і захисти!

Вийшла жінка з немовлятком ніжним:

– Йди, коханий. Хто ж, коли не ти?

І уже ні сина, ані мужа.

Лиш розверсті зоряні поля...

Та пліч-о-пліч стали біль і мужність.

Дух і Воля. Небо і Земля.

С. Йовенко „Вибух”

Другий ведучий. Ось на допомогу Правіку рвонувся Віктор Кібенок, який прибув на допомогу з Прип'яті. Леонід Телятников, начальник пожежної частини, побачив, як вони завжди з'являлися саме там, де комусь ставало нестерпно важко, де потрібна була їхня допомога.

Лейтенантами – мужність і звитяга,

Від землі ви набирали сили...

Ще далеко десь від саркофага,

Та вогонь життям ви зупинили.
Першим важко. Ви були найперші.
Із вогню та в полум'я шагнули.
Не до подвигів, і не до звершень, –
В ж собою людство заступали.
В. Сингаївський „Обпалена мужність”
Не мислячи про пишні фоліанти,
Впліта Вітчизна квіти у вінок.
Вам, хлопчики, герої-лейтенанти,
Володя Правик Вітя Кібенок.

Л. Ошанін „Балада”

Перший ведучий. Станцію врятували. Усі 28 пожежників заступили її собою. Усі сміливо і до кінця виконали свій службовий обов'язок. Вступивши у вируюче полум'я, у смертельну небезпеку, якою дихав реактор, пожежники в ту ніч, не шкодуючи ні сил, ні самого життя, виконали присягу на вірність народу України.

Другий ведучий. Шість чоловік загинули на початку, прийнявши смертельну дозу радіації, решта – трохи пізніше згасли у московській клініці. Вони грудьми життям своїм заступили мільйони людей. Болем відгукнулася ця трагедія у серцях мільйонів людей.

Шумлять жита, як і раніше,
Пливуть у небі літаки.
За вас історія допише
Суворі подвигу рядки.

А. Затворний „Вогнецвіт надій”

Перший ведучий. А що є українська влада? А яка ж реакція Москви? Перші керівники брехали людям, що нічого страшного не сталося. Так, сталася невеличка аварія в Чорнобилі, але від цього людям нічого не загрожує. „Заспокойтеся, люди, усе в порядку, усе добре, нічого страшного не сталося. А крикуни, які створюють паніку,

будуть покарані, Мешканців Прип'яті ми евакуювали на дві дні. Це тимчасово. Пожежу погасимо і люди повернуться в свої рідні будинки". І вивели тисячі киян та мешканців навколишніх сіл з Чорнобилем на Першотравневу демонстрацію.

Край помер на очах

Від підступних химер.

Наче б довго не чах, –

Взяв собі і помер.

І лежить на столі

України – землі

Поруділі ліси,

Звір обліз на спині.

Породіллі усі

Не радіють з синів.

Не радіють батьки,

Перебравши кюрі...

Шестиноге лоша зводи пресу з ума

Та про наслідки – ША! То ж бо наче й нема.

Бреше людям не без допомоги „медбрата”,

Що то манна з небес, а не атомний град.

І повча, і повча, але віри вже ніц:

Край зачах на очах. Не відкриє зіниць –

Дзвін по ньому з дзвіниць.

В. Комашков „Край помер на очах”

Лунає дзвін.

Біля мертвої Прип'яті – дерево – хрест,

Поруч – братська ЧАЕС.

Ліс рудий хоронили щоночі й щоденно,

Тільки хрест уберігся, як нагадування.

Із могилою поруч і побіля АЕС,

Біля мертвої Прип'яті – дерево – хрест,

Тих, що впали у квітні, мов у герці війни,

Просить дерево – пам'ять: „Пом'яни, пом'яні...”

С. Жигульських „Дерево-хрест”.

Оголошується хвилина мовчання.

Другий ведучий. Що це? Якої більшої кари і за що треба було наслати, Господи, на нашу Україну?

На всій планеті до сьогодні ти одна,

На сотні літ приречена, пригнічена.

Тут совість кожного тобою опромінена,

Тобою біографія омріяна.

Ти, ніби свіже унаочнення біди.

Чи ж коли-небудь цвістимуть сади?

Терпіть і ждять. Така тепер твоя судьба.

Терпи і жди. Триває наша боротьба.

В. Кордун „Зона”

Другий ведучий. Чорнобильська трагедія, як у дзеркалі, відбила наші стереотипи: стандартність мислення, прагнення до показухи, злочинне нехтування дисципліною, обдурювання народу.

Перший ведучий. Чорнобиль пред'явив нам суворий рахунок. Чи стане квітнева трагедія 1986 року для нас уроком біди, яку ми, самі того не підозрюючи, виношували в собі? Адже Чорнобиль починався задовго до аварії. Спочатку завершився духовний Чорнобиль. Чорнобиль наших душ.

То ж коли над Чорнобилем ніч розірвало,

Біля горла відчули ми ядерний ніж,

Не дивуймося, що в нас ця трагедія сталась,

Дивно інше – що тільки тепер, не раніш.

Д. Кулик „Мічені атоми”

Другий ведучий. Наша свідомість після Чорнобиля не могла залишитись такою, як була. Для багатьох людей, чесних і совісних, Чорнобиль став катарсисом, духовним очищенням і прозрінням. У нас в гостях ліквідатор аварії Надаємо йому слово.

Виступ гостя до п'яти хвилин.

Другий ведучий. Чи знаєш ти, світе, як сиво ридає полин?
Як тяжко, як тужно моему народу болить?

Б. Олійник „Сім”

Перша ведуча. Це дуже боляче знати, що не можна жити на забрудненій території, або навіть за колючим дротом зони відселення, вирощувати картоплю, тримати домашню худобу і... повільно вмирати. У нас в гостях ..., яка була евакуйована із ... у 1986 році. Запрошуємо її до слова.

Виступ до трьох хвилин.

Другий ведучий. А скільки евакуйованих людей не змогли жити без батьківської хати і само селами повернулися додому. Та радість життя до них не повернулася, бо дуже боляче – жити у батьківській хаті за колючим дротом і бачити, як спустошується і поступово вмирає твоя найрідніша батьківщина.

А в тім селі – ні голосу, ні звуку,
І вікна випромінюють розпуку,
І двері навхрест дошками забиті,
І журавлі криничні сумовиті,
І тихий сад біля старої школи,
І дітям в ній не вчитися ніколи.
Навколо пустка і печаль біблійна,
Навколо смерть – незрима і повільна.
Зело і квіти стронцій роз'їдає.
І час пересипається пісками,
На полі, що шуміло колосками.

М. Луків „Дощ у зоні Чорнобиля”

Ліси і села за дротом,
І тяжко зітхає глина.
Перед Поліссям, стражденним народом –
Стаю на коліна.

В. Кордун „Зона”

Триста літ поволеньки промине –
Стронцій розпадається і помре.
На новому полі неодмінно
Час його, мов попіл, приоре.
Час очистить Прип'ять незглибиму,
Оживуть і луки і сади.
Та чорнобиль вічно берегтиме
Хрест своєї чорної біди.
Вічно буде пам'яттю судити
Тих, що розп'яли його в огні
І з ребра, що стронцієм пробите,
Кров його тектиме по мені.

І. Гнатюк „Нове літочислення”

Поки знов ця земля зцілиться
Проминуть віки, не народи.
Мусим ждати.
Незнані побачивши лиц,
Затамує землянин востаннє свій подих.

В. Кордун „Зона”

Перший ведучий. Нам люте горе миром перебути,
Нам поховати зло в бетон і бронь.
І – не забути! – доки світ і люди,
Синів землі, що відвели вогонь.
За днями дні – минув повільно рік.
За днями дні – вже котрого немає.
Нехай же лихо наше проминає
І в світі не повториться повік.
Другий ведучий.
Хай стане мир міцнішим у стократ,
Хай над землею чисте небо буде.
Чорнобиль – попередження, набат, –
Його уроків людство не забуде.
Коли на сонце ляже тінь,

Коли колючий шлях ляга під ноги,
Ми піснею осв'ятим далечінь
І піснею відгонимо тривоги.

Б. Олійник „Сім”

Звучить пісня „Чорнобрівці”. Виконують усі учасники.

Перший ведучий. Живи, Україно, живи для краси,
Для сили, для правди, для волі!

Другий ведучий. Шуми, Україно, як рідні ліси,
Як вітер в широкому полі.

Третій ведучий. Моя Україно, калино розквітла,
Ти в серці ясною зорею живеш.

Четвертий ведучий. Ти щастя моє, моє зоряне світло,
Ти в нашому серці, як сонце цвітеш.

П'ятий ведучий. Ми волі твоєї ровесники юні,
Ростемо з тобою, для тебе живем.

Шостий ведучий. Цвіти, наша ненько, як цвіт на калині,
А ми твою пісню у світ понесем.

Звучить фоновий запис пісні „Боже, Україну збережи”.

Книжкова виставка-попередження «Пам'ятай про Чорнобиль... Думай про майбутнє»

І розділ: **«Чорнобиль без грифа таємно»**

Цитата: *«Ви чули, як плаче спустошена Прип'ять,
За скоєний гріх розп'ята живцем,
Прип'ята до неба, щоб вічності випить,
Щоб вмити від бруду змарніле лице?»*
(А. Багряна)

II розділ: **«Чорнобиль: гіркий спомин і вічний біль»**
(трагедія словами очевидців)

Цитата: *«Чорнобиля гіркий полин
На серце ліг незримо й тяжко,*

*І плине над землею дзвін
Із тихим стогоном протяжно»*

III розділ: **«Чорнобильська зона сьогодні»**

Цитата: *«Над Прип'яттю весна у двадцять п'яте
деревам приміряє пишині шати.
Усе цвіте, радіє, веселиться,
в куцях бузку гніздо лаштує птиця.
Життя триває...»*

(Л.Вознюк)